

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет Географічний
Кафедра Економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія

Затверджено
на засіданні кафедри економічної
і соціальної географії імені професора Олега Шаблія
факультету географічного
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від "30" серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри

Силабус
з навчальної дисципліни «Військова географія»,
що викладається в межах
ОПІ Географія
другого (магістерського) рівня вищої освіти
для здобувачів з спеціальності 106 Географія

Львів 2023

Назва курсу	Військова географія
Адреса викладання курсу	вул. Дорошенка, 41, м. Львів, 79000 Географічний факультет, Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра економічної і соціальної географії імені професора Олега Шаблія
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 Природничі науки, 106 "Географія"
Викладачі курсу	<i>Шаблій Олег Іванович</i> , професор кафедри економічної і соціальної географії, професор, доктор географічних наук, Заслужений діяч науки і техніки України <i>Івах Ярослав Євгенович</i> , канд. геогр. наук, доцент кафедри економічної і соціальної географії Перший розробник навчальної дисципліни на кафедрі: <i>Вісьтак Олександра Іванівна</i> , к.г.н., доцент, доцент кафедри економічної і соціальної географії
Контактна інформація викладачів	yaroslav.ivakh@lnu.edu.ua, yaroslav.ivakh@gmail.com, тел. моб. 067-717-32-61
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю).
Сторінка курсу	https://geography.lnu.edu.ua/academics/bachelor/geography
Інформація про курс	Курс спрямований на детальне засвоєння студентами основних положень військової географії. Військова географія формально належить до політико-географічних дисциплін, але реально охоплює великий спектр природничих та суспільно-географічних аспектів і є комплексною міждисциплінарною наукою. Тому при вивченні навчальної дисципліни розглядаються історія формування військової географії, її теоретичні та прикладні аспекти.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Військова географія» є вибірковою для студентів – магістрів I курсу спеціальності «географія», яка читається в 2 семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). У курсі розглядається місце військової географії у системі наук, її структура та історичні особливості розвитку. Проаналізовано вплив геополітичної та гео економічної складової на розвиток мілітарних конфліктів. Показано важливість врахування природних

	властивостей території у військовій справі та значення топографічних і картографічних знань. З'ясовано роль демографічних, економічних та соціальних чинників для обороноздатності держави та формування військово-промислового комплексу (ВПК). Особлива увага звернена на структуру збройних сил держави, системи озброєнь та їх динамічні зміни. Розглянуто причини та театри військових дій російсько-української війни і можливості вступу України до НАТО.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення дисципліни є дослідження теоретичних і методологічних основ та особливостей застосування на практиці знань із курсу «Військової географії». Студенти повинні оволодіти основними засадами військової географії, аналізу військово-політичної ситуації, розуміти необхідність реформування українських збройних сил та ВПК на основі максимальної ефективності та інтеграції до міжнародних військово-політичних організацій.
Література для вивчення дисципліни	Базова 1. Гольцов А. Г. Геополітика і політична географія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. 2. Дністрянський М. С. Геополітика. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 3. Івах Я. Є. Природно- та суспільно-географічні особливості формування регіонального військово-політичного конфлікту на сході України / Я. Є. Івах // Наук. вісник ЧНУ ім. Ю. Федьковича: зб. наук. праць. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. – Вип. 762–763: Географія. – С. 155–160. 4. Івах Я. Є. Про необхідність розвитку наукового напрямку “військова географія” у суспільно-географічних дослідженнях / Я. Є. Івах // Українська географія: сучасні виклики. Зб. наук. праць у 3-х т. – К.: Прінт-Сервіс, 2016. – Т. I. – С. 38–40. 5. Івах Ярослав. Просторові аспекти російсько-української війни // Доктор філософії Олена Степанів: географ, краєзнавець, педагог : матеріали Міжнародного наукового онлайн-семінару до 130-ліття від народження ученої (Україна, м. Львів, 20 грудня 2022 р.). Львів : Простір-М, 2023. С. 73 – 78. 6. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів. (англ.) 7. Institute for the Study of War [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https:// www.understandingwar.org 8. Шаблій О. Суспільна географія : у 5 кн. / О. Шаблій. —

Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015 - 2022 — Кн. 1. — 814 с.; Кн. 2. — 706 с.

Допоміжна

1. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. – Львів: Кальварія, 2006.
2. 1.Ярослав Івах. Нове бачення висвітлення глобальних проблем у шкільному курсі географії. // Географічна освіта і наука: виклики і поступ: матеріали міжнародної наук. – практ. конф., присвяченої 140-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 18 – 20 травня 2023 р.) / відовід. редактори В. Біланюк, Є. Іванов. – Львів: Простір-М, 2023, Том 1 – С. 118 – 122.
3. 2. Ярослав Івах. Гоекономічна історія Центрально-Східної Європи в контексті відносин Німеччини, України і Росії. // Географічна освіта і наука: виклики і поступ: матеріали міжнародної наук. – практ. конф., присвяченої 140-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 18 – 20 травня 2023 р.) / відовід. редактори В. Біланюк, Є. Іванов. – Львів: Простір-М, 2023, Том 1 – С. 225 – 229.
4. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія / Упорядник та автор біографічних статей проф. О. Шаблій. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 1008 с.
5. Практикум з військової топографії: Практикум / С. Г. Власенко, Т. М. Гребенюк, В. Ю. Жидков та ін. – Львів: НАСВ, 2018. -152 с.
6. Рудницький С. Українська справа зі становища політичної географії. – Берлін, 1923р.
7. Тімоті Снайдер. 15 причин: чому всьому світу потрібна перемога України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://focus.ua/uk/opinions/546997-15-prichin-pochemu-vsemu-miru-nuzhna-pobeda-ukrainy>

Інформаційні ресурси

- 1.Армія інформ.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Інформаційний спротив. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com/search?q=%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2&oq=%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%>

	D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D1%81%D0%BF%D1%80&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqDQgAEAAygwEYsQMYgAQyDQgAEAAygwEYsQMYgAQyBgBEEUYOTIHCAIQABiABDIHCAMQABiABDIHCAQQABiABDIHCAUQABgWGB4yCagGEAAyFhgeMggIBxAAGBYHjIKCAgQABgPGBYHjICAKQABgWGB7SAQ45MzQ4NzQ4MzdqMGoxNagCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-8 3. SIPRI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sipri.org
Тривалість курсу	120 год.
Обсяг курсу	48 години аудиторних занять. З них 32 години лекцій, 16 годин практичних занять та 72 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	В результаті вивчення даного курсу студент буде мати: ЗК 1. Здатність вчитися і володіти сучасними знаннями; ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення; СК 5. Здатність здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку території, проводити соціально-економічну експертизу проектів СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи до практичного осмислення проблем; знати: головні теоретичні положення політичної географії, геополітики та військової географії; геополітичні та гео економічні причини та наслідки військово-політичних конфліктів; структуру військово-промислового комплексу та збройних сил держави, географію та структуру військово-політичних блоків, світовий ринок озброєнь та роль сучасної російсько-української війни. вміти: ПРН 1. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження проблем військової географії на різних рівнях просторової організації; ПРН 5. Виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, проводити фахову оцінку програм і стратегій розвитку і проводити їх моніторинг; ПРН 11. Оцінювати можливі ризики і соціально-економічні наслідки реалізації управлінських рішень; Користуватися різноманітними джерелами інформації, що стосуються військово-промислового комплексу, та театрів військових дій, самостійно обробляти та аналізувати інформацію в галузі військової географії; читати та виконувати картографічні моделі.
Ключові слова	Військова географія, політична географія та геополітика,

	оборонний потенціал держави, військово-промисловий комплекс, світовий ринок озброєнь, глобальне протистояння та регіональні конфлікти
Формат курсу	Очний, дистанційний
Підсумковий контроль, форма	Письмовий екзамен в кінці семестру
Теми	Тема 1. Місце військової географії у системі наук. Об'єкт, предмет і завдання курсу "Військова географія". Військова та воєнна географія. Тема 2. Формування військової географії як окремої галузі науки з середини ХІХ ст. до наших днів. Тема 3. Геополітична складова військової географії, Глобальна військова географія. Міжнародні військові об'єднання і союзи. Тема 4. Вивчення геополітичного положення держав. Вплив розмірів, форми і кордонів держави на її обороноздатність. Тема 5. Природні властивості території з точки зору військової географії (рельєф, гідрографія, клімат, ґрунти, рослинний світ, ландшафти). Тема 6. Військова топографія та картографія. Використання сучасних геоінформаційних та дистанційних систем. Тема 7. Населення держави як об'єкт вивчення військової географії. Мобілізаційний потенціал держави. Тема 8. Рівень розвитку військово-промислового комплексу та обороноздатність країни. Вплив НТП на ВПК. Тема 9. Збройні сили держави, їх склад та функції. Тема 10. Зміни у структурі збройних сил та у військових стратегіях на початку ХХІ ст. Тема 11. Теорія «гібридних воєн». Мілітарні та немілітарні складові гібридної війни. Тема 12. Сучасні регіональні військові конфлікти та зони потенційного глобального напруження. Тема 13. Історичні, геополітичні та гео економічні чинники російсько-української війни. Тема 14. Занепад та модернізація військового потенціалу та збройних сил України. Тема 15. Аналіз театрів військових дій російсько-української війни. Тема 16. Модернізація НАТО в наслідок російсько-української війни. Шляхи вступу України в НАТО.

	Практично- семінарські заняття 1. Структура військової географії та її диверсифікація (сем). 2. Військові доктрини ХХ – початку ХХІ століття (сем). 3. Вплив ландшафтів, рельєфу та клімату на театри військових дій (практична) 4. Економічні та соціальні складові обороноздатності економіки (практично-сем). 5. Військові бюджети країн світу. Світовий ринок озброєнь (практ.). 6. Театри військових дій (сем). 7. Зміна систем військової логістики у сучасних війнах (практично-сем.). 8. Значення та вплив на розвиток військової справи подій російсько-української війни (сем)
Підсумковий контроль, форма	письмовий іспит в кінці семестру
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з політичної, економічної та фізичної географії, картографії, історії, які дають можливість розуміти основні поняття та категорії навчальної дисципліни, певні навички опрацювання та обробки картографічної інформації.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, проектно-орієнтоване навчання, дискусія. Використовуються такі методи навчання: а) словесні – лекція, пояснення, бесіда; б) наочні – ілюстрування лекційного матеріалу картосхемами, рисунками, фотографіями
Необхідне обладнання	Персональний комп'ютер, мультимедійний пристрій, картосхеми, спеціальні довідники.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: практичні максимальна кількість балів - 25 контрольні заміри (модулі) та індивідуальні завдання: максимальна кількість балів - 25 • іспит: максимальна кількість балів - 50 Підсумкова максимальна кількість балів - 100
Питання до заліку чи екзамену.	Питання формуються відповідно до програми силабусу 1. Військова геоморфологія.

	2. Військова метеорологія і кліматологія. 3. Військова гідрографія та гідрологія. 4. Військове ландшафтознавство. 5. Формування військової географії у середині XIX століття. 6. Американська школа військової географії. 7. Російсько-радянська школа військової географії. 8. Німецька школа військової географії. 9. Світовий ринок озброєнь. 10. Військові бюджети країн світу та військових альянсів. 11. Концепція «зоряних воєн» та «стратегічна оборонна ініціатива» США. 12. Розробка теорії гібридних воєн. 13. Міжнародне законодавство у військовій сфері. Міжнародні трибунали. 14. Російський секретний план – «механічний апельсин». 15. Військово-географічний аналіз одного із сучасних регіональних конфліктів.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1	Місце військової географії у системі наук. Об'єкт, предмет і завдання курсу "Військова географія". Військова та воєнна географія.	Лекція, самостійна робота	1. Вікіпедія.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.m.wikipedia.org 2. Івах Я. Є. Про необхідність розвитку наукового напрямку "військова географія" у суспільно-географічних дослідженнях, 2016. – Т. I. – С. 38–40. 3. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів.	(2год.) (4 год.)	1 тиждень
2	Формування військової географії	Лекція, самостійна	1. Дністрянский М. С. Геополітика. – Львів:	(2год.) (4 год.)	1 тиждень

	як окремої галузі науки з середини XIX ст. до наших днів. Структура військової географії та її диверсифікація	робота Семінарське заняття	Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 2. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів. (англ.) 3. Івах Я. Є. Про необхідність розвитку наукового напрямку “військова географія” у суспільно-географічних дослідженнях, 2016. – Т. I. – С. 38–40.	(2год.)	2 тижні
3.	Геополітична складова військової географії, Глобальна військова географія. Міжнародні військові об’єднання і союзи.	Лекція, самостійна робота	1. Гольцов А Г. Геополітика і політична географія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. 2. Дністрянський М. С. Геополітика. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011.	(2год.) (4 год.)	1 тиждень
4.	Вивчення геополітичного положення держав. Вплив розмірів, форми і кордонів держави на її обороноздатність. Військові доктрини XX – початку XXI століття	Лекція, самостійна робота Семінарське заняття	1. Гольцов А Г. Геополітика і політична географія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. 2. Дністрянський М. С. Геополітика. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011 3. Івах Я.Є. Просторові аспекти російсько-української війни. Львів : Простір-М, 2023. С. 73 – 78..	(2год.) (4 год.) (2год.)	1 тиждень 2 тижні
5.	Природні властивості території з точки зору військової географії (рельєф, гідрографія, клімат, ґрунти, рослинний світ, ландшафти).	Лекція, самостійна робота	1. Івах Я. Є. Природно-та суспільно-географічні особливості формування регіонального військово-політичного конфлікту на сході України. – Чернівці, 2015 – С. 155–160. 2. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів	(2год.) (4 год.)	1 тиждень
6.	Військова топографія та картографія. Використання сучасних геоінформаційних та дистанційних систем.	Лекція, самостійна робота	1. Практикум з військової топографії: Практикум / С. Г. Власенко, Т. М. Гребенюк, В. Ю. Жидков та ін. – Львів: НАСВ, 2018. -152 с. 2. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і	(2год.) (4 год.)	1 тиждень

	Вплив ландшафтів, рельєфу та клімату на театри військових дій	Семінарське заняття	непрофесіоналів	(2год.)	2 тижні
7	Населення держави як об'єкт вивчення військової географії. Мобілізаційний потенціал держави	Лекція, самостійна робота	1. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів 2. SIPRI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sipri.org	(2год.) (4 год.)	1 тиждень
8.	Рівень розвитку військово-промислового комплексу та обороноздатність країни. Вплив НТП на ВПК. Економічні та соціальні складові обороноздатності економіки (практично-сем).	Лекція, самостійна робота Семінарське заняття	1. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів 2. SIPRI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sipri.org 3. Дністрянський М. С. Геополітика. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011.	(2год.) (4 год.) (2 год.)	1 тиждень 2 тижні
9.	Збройні сили держави, їх склад та функції	Лекція, самостійна робота	1. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів 2. SIPRI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sipri.org	(2год.) (4 год.)	1 тиждень
10.	Зміни у структурі збройних сил та у військових стратегіях на початку XXI ст. Військові бюджети країн світу. Світовий ринок озброєнь (практ.).	Лекція, самостійна робота Практична робота	1. Івах Я.Є. Просторові аспекти російсько-української війни. Львів : Простір-М, 2023. С. 73 – 78. 2. SIPRI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sipri.org	(2год.) (4 год.) (2год.)	1 тиждень 2 тижні
11.	Теорія «гібридних воєн». Мілітарні та немілітарні складові гібридної війни.	Лекція, самостійна робота	1. Гольцов А Г. Геополітика і політична географія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. 2. Дністрянський М. С. Геополітика. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011.	(2год.) (4 год.)	1 тиждень
12.	Сучасні регіональні військові конфлікти	Лекція, самостійна	1. Гольцов А Г. Геополітика і політична географія. – К.:	(2год.) (4 год.)	1 тиждень

	та зони потенційного глобального напруження. Театри військових дій (сем).	робота Семінарське заняття	Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. 2. Дністрянський М. С. Геополітика. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 3. Колінз Дж. М. Військова географія для професіоналів і непрофесіоналів	(2год.)	2 тижні
13.	Історичні, геополітичні та гео економічні чинники російсько-української війни.	Лекція, самостійна робота	1. Вікіпедія.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.m.wikipedia.org 2. Івах Я. Є. Природно- та суспільно-географічні особливості формування регіонального військово-політичного конфлікту на сході України. – Чернівці, 2015 – С. 155–160. 3. Institute for the Study of War [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.understandingwar.org	(2год.) (4 год.)	1 тиждень
14.	Занепад та модернізація військового потенціалу та збройних сил України. Зміна систем військової логістики у сучасних війнах (практично-сем.).	Лекція, самостійна робота Семінарське заняття	1. Івах Ярослав. Просторові аспекти російсько-української війни // Доктор філософії Олена Степанів: географ, краєзнавець, педагог : матеріали Міжнародного наукового онлайн-семінару до 130-ліття від народження ученої (Україна, м. Львів, 20 грудня 2022 р.). Львів : Простір-М, 2023. С. 73 – 78. 2. Institute for the Study of War [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.understandingwar.org	(2год.) (4 год.) (2год.)	1 тиждень 2 тижні
15.	Аналіз театрів військових дій російсько-української війни.	Лекція, самостійна робота	1. Івах Ярослав. Просторові аспекти російсько-української війни // Доктор філософії Олена Степанів: географ, краєзнавець, педагог : матеріали Міжнародного наукового онлайн-семінару до 130-ліття від народження ученої	(2год.) (4 год.)	1 тиждень

			(Україна, м. Львів, 20 грудня 2022 р.). Львів : Простір-М, 2023. С. 73 – 2. Institute for the Study of War [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.understandingwar.org		
16.	Модернізація НАТО в наслідок російсько-української війни. Шляхи вступу України в НАТО. Значення та вплив на розвиток військової справи подій російсько-української війни (сем)	Лекція, самостійна робота Семінарське заняття	1. Гольцов А Г. Геополітика і політична географія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. 2. Дністрянський М. С. Геополітика. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 3. Institute for the Study of War [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.understandingwar.org 4. SIPRI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sipri.org	(2год.) (4 год.) (2год.)	1 тиждень 1 тиждень
	Індивідуальне навчально дослідне завдання			8 год.	Виконується упродовж курсу (з 1 по 14 тиждень навчання). Презентація: 12-16 тижні